

řadě
lyž
ve
l Pe
la Id
čeští
gličti
o, k
v N
pan
na p
ost F
y ne
se p
delný
Kap
ejdřiv
které
z v ní
tramp
zimu
převy
t má
američ
tně re
a pod
živější
na nab
lý hol
enasyt
denní
osi na
k čten
ně bav
z ame
a obál
no var
čním si
že by
val Svi
po dos
panem
naléha

Ř
atři k těh
ti, ka
at

pan KAPLAN má stále třídu řád

LEO
ROSTEN

Do češtiny převedl
Antonín Přidal

 NAKLADATELSTVÍ
LIDOVÉ NOVINY

někam de, každéj basažér čepokládúje, že ho donese až tam! Dybyste narodil, než je chrániční čárka, tak je malér. Nejste chráněnej. Ale dyš ste narodil, až je chrániční čárka, tak vaše rodiči čepokládali, že narodíte na americkým půdu. A čepoklád je směroplatnej! Proto —“

Co na tom, že do páně Kaplanova průniku pohraničním územím zazněl zvonek? Nikdo jej neslyšel, nikoho nezajímal.

„— ste žádnéj občan, poněvač ste roděnej v Júsej! Kráduluji vám, žádnéj občane Nátane P. Nátane!“

Pan Nathan se smál, až se za břicho popadal. „Teda, pane Kaplan, vy ste kanón. Vy ste bezva kluk! To musím říct tátovi.“

„Kaplan je roděnej advokát!“ prohlásil pan Pinsky.

„Advokáti sou ksindl,“ zahučel Norman Bloom.

„Ksindl?“ řekl pan Kaplan. „Jak z kerý strany.“

Zvonek ještě autoritativně vyzváněl, ale rozpálená a rozšřebetaná třída se už hrmula z učebny. Uprostřed houfu gratulantů kráčel Nathan P. Nathan, na jeho konci uzarděle cupitala slečna Mitnicková. Kdosi vykřikl: „Tak zajímává hodina eště nebýla!“

„Tík,“ řekl pan Kaplan.

Profesor Parkhill klesl na židli. V učebně zavládlo úlevné ticho. Pomalu si sundal brýle. Promnul si oči. Byl zcela vyčerpan.

A také zaskočen. Jak mohl, probůh, tušit, že věc tak prozaická, jako je procvičování mluveného projevu, přeroste v bouřlivou kauzu — Kaplan versus Přistěhovalecký úřad?

PADESÁTKA PROFESORA PARKHILLA

Pan profesor přišel do třídy v 18.30, celou hodinu před začátkem vyučování. Přišel by ještě dřívě, ale školní „správce“, pan Janowitz, absolutně nesnášel, aby mu někdo překážel při zametání podlahy a mytí tabulí.

Nemohl se těch tabulí dočkat (a při čekání na chodbě měl pocit, že se jich nedočká nikdy). Sotva nevrlý pan Janowitz zavřel „Je to hotovka“, vrhl se do třídy. Vytáhl z aktovky složku napsanou PŘÍPRAVY a přistoupil k nablýskaným černým plochám. Když zvedl v prstech zbrusu novou křídu, vzrušením se mu tajil dech. (Na počátku týdne dával pan Janowitz na konzoly u tabulí nové křídy — a od jisté doby *je*n na počátku týdne. Ředitel Robinson totiž na jedné schůzi svému sboru vytkl: „Kvantum křídý, které se spotřebovuje v našich třídách, by stačilo na zbudování bílých útesů doverských!“ Jen málokterý představený by byl schopen formulace tak názorné.)

A dnes začínal nový týden. Po celý víkend zastíňovala všechny pedagogovy myšlenky jedna jediná . . . Velkými písmeny napsal do levého horního rohu první tabule:

SLOVESNÉ TVARY

A s úsměvem začal přepisovat ze složky, kterou držel v levici:

1. dávat
2. dávám
3. dával jsem
4. byl jsem dával
5. budu dávat
6. dával bych

7. byl bych dával
8. dávej
9. dávaje

Profesor Parkhill postoupil k další tabuli.

10. dávat se
11. dávám se
12. dával jsem se
13. budu se dávat
14. dával bych se
15. byl bych se dával
16. dávej se
17. dávaje se

Postoupil k třetí tabuli.

18. být dáván
19. jsem dáván
20. byl jsem dáván
21. budu dáván
22. byl bych dáván
23. byl bych býval dáván
24. buď dáván
25. jsa dáván

Na řadu přišla čtvrtá tabule.

26. dát
27. dám
28. dal jsem
29. byl jsem dal
30. dal bych
31. byl bych dal
32. dej
33. dav
34. dát se
35. dal jsem se
36. dám se
37. dal bych se
38. byl bych se dal
39. dej se

Pan profesor přestal psát a mnul si strnulý ukazovák. Pak pozvedl křidu k rohové tabuli, která s popsanými tabulemi svírala pravý úhel, a pustil se do dalšího sloupce:

40. být dán
41. jsem dán
42. byl jsem dán
43. budu dán
44. byl bych dán
45. byl bych býval dán
46. buď dán
47. jsa dán
48. dávávat
49. dávával jsem
50. dávával bych

Rozjařeně i trochu zmořeně uložil pahýlek křidy do truhlíku. Padesát příkladů! Rychle je přelétl očima, ne bez hrdosti. Celá pa-desátka! Profesor Parkhill zatoužil, aby dnes večer přišel do třídy ředitel Robinson, libující si v neohlášených inspekčních výpra-vách.

Padesát příkladů — zamyslíl se pedagog — a to mezi ně neza-hrnuł tvarové varianty jako *dejš* nebo *budiš dán*, nemluvě o tom, že pominul tvary 2. a 3. osoby čísla jednotného a všechny tvary čísla množného. S těmi by počet příkladů dosáhl téměř tři set. A kdyby přidal tvary pro ženský a střední rod (například *budu dá-na*, *budu dáno*), bylo by to na devět set příkladů, to znamená . . . ano, skoro dvě stě na jedné tabuli. Nepřidal je však, protože z celé-ho srdce souhlasil s výmluvnou pasáží, v níž píše Plaut a Samish:

. . . začátečníci jsou zhusta odrazováni a někdy silně de-primováni *přemítou příklady*. Tak jako zkušený lékař podá-vá pacientovi i nejlepší lék v odměřených dávkách, protože zná nebezpečí plynoucí z většího (či dokonce smrtelného) množství medikamentů, musí se také učitel vyvarovat neu-měrenosti, která ho svádí neméně než lékař k tomu, aby použil „houfnici“ tam, kde obezřetost velí vystačit s málem. A vskutku, méně je častokrát více!

Padesát příkladů . . . Profesor Parkhill doufal, že se svým optimismem nedal unést. On přece vůbec nepoužil „houfnici“, dělo, jež kdysi metalo celý „houf“ stejných kamenů na jediný cíl. Každý příklad na těchto tabulích se od ostatních liší, každý je případem svého druhu, stojí na vlastních nohou a má svůj přesný význam. Cožpak je možné — argumentoval profesor Parkhill v duchu — aby se správný přehled slovesných tvarů vyhnul času předminulému nebo ignoroval přechodníky? A lze podat studentům lepší důkaz, jak úžasné, jak bohaté a tvárné jsou zdroje jazyka, kterému se tak statečně a usilovně učí?

Vtom ho vyplašil jakýsi podivný zvuk — jako by za ním zachroptěl škrcený člověk. V zamyšlení ani neslyšel, že do třídy vešel jeden z jeho žáků. Byl to pan Scymczak. Nesešel však na svém obvyklém místě (v třetí řadě na kraj), ale opíral se o stěnu a jeho obličej měl barvu pomněnky.

„Dobrý večer,“ usmál se profesor Parkhill.

Táhly chropot nepřerušila jediná smysluplná slabika. Pan Scymczak svíral v jedné ruce klobouk, z druhé mu bezvládně visela učebnice.

„Pane Scymczaku . . .“

Branou bezkrevných rtů se prodralo sípavé tremolo.

„Pane Scymczaku!“ vykřikl profesor Parkhill vylekaně.

Fasádník z Gdaňska obrátil oči v sloup a s tichým zasténáním či zaštkáním odvrátil z učebny.

„Pane Scymczaku! Neodcházejte, prosím —“

Pedagog zaslechl už jen chvatné kroky po chodbě. Sesul se na židli. Co se proboha . . . Vždyť měl pana Scymczaka docela rád. Že by snad —

„Brývečer!“ zanotoval ve dveřích bujarý tenor.

Profesor Parkhill vzhledl.

„Dobrý večer . . . pane Kaplane.“

Pan Kaplan s obvyklou vervou zamával a pobroukáváje rázoval ke svému nezadatelnému trůnu uprostřed první řady. Posadil se, vytáhl na lavici slohový sešit, srovnal si tužky a pastelky a vesele pohlédl na tabuli. Poté viděl profesor Parkhill, jak jeho žák sjíždí po sedátku a rychle pozbývá úsměvu.

„Pane Kaplane! Co je vám?“

Zdrcenému žákovi zaklokotalo v hrdle. Skelný pohled mu

klouzal po slovesných tvarech číslo deset až sedmnáct a hlava rotovala.

Znenadání se v otevřených dveřích objevil obličej profesorky Higbyové. „Pane kole —“ Nedopověděla. Takovou proměnu v jejích rysech profesor Parkhill dosud nezažil. Vypadala jako čerstvě nabalzámovaná nebožka. Nedívala se však na něj. Třeštila oči na popsane tabule.

Rychle řekl: „Chci žáky přehledně seznámit s různými slovesnými tvary —“

„S padesáti?“ zalapala po dechu jeho kolegyně.

„— abych jim ukázal pozoruhodnou šíři —“

„Tak to jste ukázal! To tedy ano!“ Bez jediného dalšího slova mu hodila na stůl růžový oběžník a odpádlila.

Profesor Parkhill se zachmuřil. Přítiskl záda k opěradlu židle. Hodiny na stěně tikaly tak hlasitě jako buchar bušící do kovového plátu. Obličej George Washingtona na ušlechtilé litografii strnul hrůzou, oči účastného Abrahama Lincolna byly plné děsu.

Pedagog si odkásl. Pohlédl na pana Kaplana, který teď zaujímal polohu téměř horizontální. „Ehm — pane Kaplane —“ řekl a s nelibostí si uvědomil, že chraptí.

Sluch pana Kaplana byl právě tak ochablý jako jeho údy.

„Pane Kaplane,“ přidal profesor Parkhill na hlasě.

Sesutá postava v první řadě se zachvěla.

„Pane Kaplane, smím se vás na něco otevřeně zeptat?“

Kandidát otevřeného dotazu sebou zazmítal, jako by se vyprošťoval ze svěrací kazajky, a tato aktivita vdechla jeho bezbarvým lícím odstín ovesné kaše.

„Pane Kaplane, myslíte si — ale zcela upřímně, prosím — že jsem to s těmi příklady — přehnal?“

„Sou páječný . . .“

„Děkuji vám. Ale myslíte si, že je jich příliš mnoho?“

Pan Kaplan zamžikal. Naprázdno polkl. V hrdle mu cosi zabublalo, ale vtom se otevřely dveře a na prahu stanula Rochelle Goldbergová, žena právě tak neohrožená jako statná.

„Goldbergová, neomdlejte!“ zvolal pan Kaplan.

„Co?“

„Nedívejte k tabulám!“

To stačilo, aby se slečna k tabulím obrátila.

„Slečna Goldbergová —“ začal profesor Parkhill. „Já — slečna Goldbergová!“

Slečna Goldbergová neomdlela. Ba ani nezavrávorala. Jen jí poklesla brada a z rukou jí vypadly učebnice, kabelka a sáček ovocného želé. (Proč se zrovna toho večera zásobila posilující výživou v podobě ovocného želé, a ne obvyklými nugáty, karamelkami či mentolkami . . . Profesor Parkhill věděl, že se to nikdy nedoví. Kdyby mu v té chvíli blesko hlavou, že cesty boží jsou nevyzpytatelné, nikdo by se mu nemohl divit.) Pekelné oválky se na podlaže rozletěly do všech stran a poskakovaly jako dětské kuličky: žluté, růžové, bílé, hnědé . . .

Pan Kaplan vykřikl: „Já vás fároval!“ a padl na kolena. Slečna Goldbergová také. A pan profesor se v situaci tak naléhavě nemohl nepřidat. Všichni tři lezli po zemi a lapali bombóny, kutálející se pod židlemi a lavicemi, jako by třída byla obrovský hrací automat.

„Nezlobte se, prosím vás —“ koktala nebohá slečna. „Já moc omlouvám —“

„Nic se nestalo,“ řekl pan profesor.

„Já taky něco pokasím,“ přiznal pan Kaplan.

„Já tolik stydím!“

„Nemáte proč, slečna Goldbergová. Ani v nejmenším —“

„Podruhý sypejte švejkačku,“ radil pan Kaplan. „Ta neskáká ctk cak.“

„Žvýkat ve škole je neslušnost,“ zakňourala slečna Goldbergová.

„Neslušnost je udělat pampřesorovi strakatou kalhotu!“

Kolena profesora Parkhilla se vskutku začínala podobat lepkaové paletě. „To nic, to nic. Už dávno jsem ten oblek měl dát do čistírny.“

Konečně se třem pářům silných rukou podařilo podlahu uklidit. Pan profesor se postavil a statečně se usmíval. Zvedl se i pan Kaplan a kysele pohlédl na slečnu Goldbergovou, která se zvedla a oznámila: „Já musím do vě cě.“

„Ale vraťte se, slečno,“ zaprosil profesor Parkhill.

„Póvinost je póvinost!“ zamračil se pan Kaplan.

Ale to už byla slečna Goldbergová v půli cesty ke svému útočišti.

Pan profesor si začal oprašovat kalhoty a otírat upatlané ruce. „Jak jsem říkal před tímto nešťastným nedopatřením . . .“ Odmlčel se. „Mám pocit, že jsem toho na tabuli napsal příliš.“

Pan Kaplan vzdychl.

Jeho učitel náhle řekl: „Myslíte, že by bylo moudré něco smazat?“

„Ty numery,“ odpověděl žák.

„Proším?“

„Dejte pryč numery.“

Profesor Parkhill na něj zaraženě hleděl. „Vy myslíte, že bych měl smazat všechny číslice?“

„Jásně! Dyš Moskowitz — dávám číklad — bude vidět numeru padesát, lepe je pepka.“

„Próboha.“ Profesor Parkhill si upravil brýle. „Co kdybych vypustil čísla vyšší než — řekněme čtyřicet.“

„Já návrhuju šecky.“

„Všechna?“ opakoval nešťastně profesor Parkhill.

„Komplet.“

„Ale —“

„Dívejte, pampřesor,“ řekl pan Kaplan trpělivě, „dyš perete dítě ven, nežikáte: ‚Pocem, dáme si 10 km!‘ Ten dítě by žek: ‚Có?! 10 km? Já nemůšu!‘ Tak vy mu žikáte: ‚Pocem, dáme si vyháčku — prima vyháčku, mošná dlouhanáckou vyháčku . . .“

Profesor Parkhill přistoupil beze slova k tabuli. Udělal sérii svislých tahů houbou a během devíti sekund smazal jedenadevadesát číslic. „Ano, tak je to skutečně lepší . . . Budu — budu vám vděčný za všechny další návrhy. Opravdu vděčný.“

Pan Kaplan zářil. „Je pro mě čest.“

„Můžete to posoudit přece jen . . . objektivněji než já.“

„Já nesoudím! Vy ste špičkovéj učitel! Já nejsem kondementní, abych —“

„Chtěl jsem říct, že si utváříte celkový dojem z jiného hlediska než já. Vidíte nejen stromy, ale i les. Co byste tedy ještě navrhol?“

Pan Kaplan omluvně zkrivil ústa. „Já nechci dělat, že sem větší kecperť než pampřesor . . .“

„Mluvte, prosím, zcela upřímně!“

Mudrc zavřel jedno oko. „Já bych odmáslnul eště fúra číkladu.“

„Fúru?!“

„Eště víc než fúru. Celej majlant!“

Pan profesor dlouze vzdychl. „Které příklady byste smazal?“ Pan Kaplan se poškrábal na bradě. „Co počebujou začátníci pro sloveso? Čítomnej čas, minulej a pudoucí. To stačí na celej šifot.“

Profesor Parkhill se snažil zakrýt své zděšení. „Vy byste smazal všechno kromě tvarů minulého, přítomného a budoucího času?“

„Míle rád.“

„Ale ty ostatní tvary jsou . . . jsou přece velmi užitečné!“

„Fáci sou taky užitečný,“ meditoval pan Kaplan, „dýš krevácíte. Ale dýš nekrevacíte ani v jednom palcu, proč fáčovat celou rukou?“

Pedagog se s chřadnoucí láskou a vадnoucí pýchou díval na impozantní dvojici: na vznosné *byl bych dáván* a na skvostné *byl bych býval dáván*. Bylo mu strašně. „Ale když smažu všechny příklady mimo —“

„Čítomnej, minulej, pudoucí.“

„— zbudou jen tři tvary!“

Pan Kaplan pokrčil rameny. „No á? Hladovej nepočebuje puširovat. Někdy je centvič lepčí než pankejt!“

„Chcete říct *banket*.“

„Tíky.“

Profesor Parkhill se otočil k tabuli. „Nemohli bychom nechat víc než tři tvary? Alespoň několik dalších? Myslím ty nejpotřebnější —“

„Kerý?“

„Například *dal bych*. To je velmi důležitý tvar. A *dej*. A —“

„Jo,“ souhlasil pan Kaplan, „to je užitečný.“

„Ty dva bychom snad zachovat mohli, ne?“ řekl pedagog úpěnlivě.

„Schváluju,“ odpověděl pan Kaplan.

Mohutnými, rozmáchlými tahy houby, byl se srdcem těžkým a zarmouceným, smazal profesor Parkhill každou slabiku, kterou na patero tabulí napsal. Pak vyměnil houbu za křidu a za pochvalného Kaplanova pobroukávání napsal:

dávám

dal jsem

dám
dal bych
dej

Přiložil křidu ke rtům a soustředěně se zadumal. „Takhle je to určitě jednodušší . . .“

„Spjčkoví! . . . A tetka tam dejte numery.“

„Čísla?“

„No jasně!“

„Ale proti číslům jste původně byl, ne?“

„Já byl proti číslu těch číslů. Ale tetka sou jenom pět. A úvodně byly padesát!“

„Ale —“

„Padesát je rána do palic. Ale pět? To dá číde naděju!“

Profesor Parkhill připsal na tabuli 1, 2, 3, 4, 5.

Teprve když večerní výuka skončila (a toho večera šlo všechno jako po másle), vzpomněl si, že si musí přecíst růžový oběžník, který mu kolegyně Higbyová předala docela nedávno, a přece tak dávno, dávno . . .

Všem členům sboru

17. t. m. jsem zdůraznil, že je třeba radikálně snížit spotřebu křidy při výuce. Opomněl jsem dodat, že snížená spotřeba křidy se výrazně odrazí v prodloužené životnosti našich mazacích hub!

Věřím, že každý člen sboru na to bude ode dneška pamatovat.

Leland Robinson
ředitel